

УДОСКОНАЛЕННЯ ДОКТРИНАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ДО КОНЦЕПЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО АКТА

У статті дано визначення концепції проекту нормативно-правового акта та концепції нормативно-правового акта. Визначено їх структурні елементи, проведено певне розмежування. Визначено місце концепції проекту нормативно-правового акта та концепції нормативно-правового акта у правотворчому процесі. Розглянуто чинники, які здатні забезпечити створення якісної концепції нормативно-правового акта.

Ключові слова: концепція проекту нормативно-правового акта; концепція нормативно-правового акта; структурні елементи концепції нормативно-правового акта.

Постановка проблеми. Важливою передумовою створення суб'єктами правотворчості якісних нормативно-правових актів є дотримання ними вимог нормотворчої технології [1]. Технологія (процес) створення нормативно-правових актів охоплює низку стадій [2], серед яких у нашому дослідженні звернемо увагу на створення концепції нормативно-правового акта. Оскільки розробка належної концепції - крок до прийняття досконалого правового документа, обрана тема дослідження є актуальною і має не тільки теоретичне, а й практичне значення.

Ступінь наукової розробки проблеми. Концепція законопроекту була об'єктом дослідження на загальнотеоретичному рівні таких зарубіжних вчених, як В.М. Баранов, І.Ф. Казьмін, Т.В. Кашаніна, С.В. Полєніна, Ю.А. Тіхоміров, Ю.А. Царьов. Українські науковці більше уваги приділили характеристиці концепцій конкретних законів чи галузей права. Низка положень стосовно концепції та її складових закріплена у методичних рекомендаціях щодо розроблення проектів нормативно-правових актів та дотримання вимог нормопроектної техніки. Сьогодні все частіше робота над проектами законів України розпочинається із розробки концепцій проектів [3]. Попри це, сьогодні і на науковому, і на практичному рівнях немає єдиної позиції як щодо розуміння концепції як правового явища, так і стосовно її різновидів та елементів.

Для подолання існуючої нині певної доктринальної та й нормативної невизначеності та неузгодженості стосовно концепції нормативно-правового акта необхідно вирішити низку **завдань**: дати визначення терміна «концепція нормативно-правового акта» та виокремити його з-поміж інших суміжних термінів; визначити коло основних «компонентів» концепції нормативно-правового акта; спробувати запропонувати нові можливі шляхи вдосконалення створення концепції

нормативно-правового акта як стадії нормотворчого процесу.

Виклад основного матеріалу. Виконання поставлених завдань розпочнемо насамперед із з'ясування змісту терміна «концепція» як правового. Великий тлумачний словник сучасної української мови трактує концепцію, як: «1. Систему доказів певного положення, систему поглядів на те чи інше явище; спосіб розуміння, тлумачення якихось явищ. 2. Ідейний задум твору» [4, с. 571]. Більш близьким до концепції нормативно-правового акта є розуміння правової концепції у Юридичній енциклопедії: «Провідна ідея, точка зору на те або інше правове явище. Важливий засіб розвитку як юридичної науки, так і науково-обґрунтованого державно-правового будівництва» [5, с. 339]. Комплекс правових явищ є основою правової системи, що говорить про багатоаспектність терміну «концепція» у праві й множинність варіантів оперування ним.

Науковці визначають концепцію нормативно-правового акта – документ, у якому відображений науково-практичний підхід до вирішення соціальних проблем, заснований на реальній інформації про ту чи іншу сферу життя суспільства, що є предметом правового регулювання [6, с.276]. Таке визначення видається занадто загальним, неконкретизованим і неприв'язаним, власне, до нормативного акта. Воно не виокремлює розуміння концепції нормативно-правового акта з-поміж інших правових концепцій. Окремі дослідники розглядають концепцію у праві дещо по-різному (на відміну від вказаної позиції). Наприклад, російські науковці Ю.Г. Арзамасов та Я.Е.Наконечний використовують термін «концепція» для позначення основних елементів та механізмів моніторингу нормативно-правового акта, що охоплює спостереження і аналіз за правовими нормами та явищами, які передували підготовці висновків на проекти нормативно-правового акта [7, с.5]. Тобто терміном «концепція»

позначаються визначальні параметри одного із етапів правотворчої діяльності. В.С. Горбань, описуючи основи формування концепції ефективності законодавства [8, с.124-144], оперує терміном «концепція» для назви основних теорій (найважливіших підходів) щодо вдосконалення механізму підвищення ефективності законодавства. А.С. Куніцин розглядає «концепцію правозаконності» як визначальну для сучасного права правову доктрину [9, с.507-514]. Отже, ми бачимо мінімум три підходи до розуміння правової концепції: концепція правового документа, концепція певного виду юридичної діяльності; концепція як доктринальне правове вчення.

Існуючий науковий плюралізм позначається і на практиці. Знову ж таки, з одного боку, концепція сприймається як своєрідний розширений перспективний план дій (див., наприклад, схвалена наказом Міністерства освіти і науки України № 99 від 10.02.2010 р. «Концепцію організації підготовки магістрів в Україні» чи розроблена у 2010 р. Американською асоціацією юристів (Ініціатива з верховенства права) «Концепцію розвитку вищої юридичної освіти в Україні»). Або ж комплекс основних напрямів розвитку законодавства [10]. З іншого боку – як первинний проспект майбутнього нормативно-правового акта (див., наприклад, розроблена Держкомпідприємством концепцію закону про спрощену систему оподаткування [11]).

З різними правовими явищами пов'язується концепція і в окремих нормативно-правових актах України. Так, у затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України № 950 від 18.07.2007 р. Регламенті Кабінету Міністрів України у § 68 йдеться про концепцію реалізації державної політики, § 69 - концепцію закону, § 70 – концепцію державної цільової програми.

Існуючі варіанти використання терміну «концепція» мають напевно право на існування. Однак, виходячи із першооснови змісту поняття «правова концепція» – провідна ідея правового явища, найточніше вести мову про концепцію нормативно-правового акта як основного джерела права у континентальній правовій системі.

У чинних нормативно-правових актах України визначення концепції нормативно-правового акта не дається. Пропонується дефініція концепції законопроекту [12] (яку можна поширити і на концепцію проекту нормативно-правового акта) – це документ, який містить опис проблеми, що підлягає новому правовому регулюванню, аналіз чинного правового регулювання у цій сфері та спосіб встановлення чи зміни пра-

вового регулювання, що пропонується суб'єктом законодавчого процесу.

Цікавим у плані юридичної формалізованості концепції нормативного акта є практика інших держав. Так, наприклад, Постанова Уряду Російської Федерації "Про затвердження Основних вимог до концепції і розробки проектів федеральних законів" від 2 серпня 2001 р. № 576 передбачає, що концепція закону – обґрунтування необхідності прийняття закону і сукупність положень, які відображають його основний зміст [13].

Ознайомившись із теоретичними положеннями і практичними напрацюваннями стосовно концепції законопроекту, необхідно зауважити певний плюралізм у формулюванні названих словосполучень. Йдеться про концепцію проекту закону (нормативно-правового акта) та концепцію закону (нормативно-правового акта). На перший погляд – це тотожні поняття, що містять низку спільних структурних елементів. Однак є й відмінності, які простежуються, і в складових вказаних правових явищ. Необхідність виділення елементів даних концепції зобов'язує розглянути їх основні параметри.

У науковій літературі та нормативних документах нині немає єдиної позиції стосовно структури і концепції законопроекту, і концепції закону (нормативно-правового акта). Детальний опис концепції законопроекту подано у затверджених наказом МНС України № 851 від 10 грудня 2007р. «Методичних рекомендаціях з підготовки та оформлення проектів законів України, нормативно-правових актів Президента України, Кабінету Міністрів України, МНС та дотримання правил нормо проектної техніки»; розроблених Центром політико-правових реформ «Методичних рекомендаціях з підготовки та оформлення проектів законів (правила законопроекування)» (до речі вони повністю збігаються). У пункті 18 «Методичних рекомендацій з підготовки та оформлення проектів законів (правила законопроекування)» (далі Методичних рекомендацій) зафіксовано, що концепція законопроекту має розкривати низку питань, наприклад, наявність потреби у регулюванні відносин, пояснення необхідності правового регулювання цих відносин і його обсяг; місце майбутнього закону у системі законодавства, у галузі, інституті законодавства; кількість зацікавлених осіб і відносин (правовідносин), яких цей проект буде стосуватися тощо. Водночас пункт 19 цього документу передбачає, що концепція законопроекту повинна містити такі розділи: опис проблеми, основну ідею проекту; аналіз правового регулювання вказаної про-

блеми; пропозиції щодо встановлення або зміни правового регулювання; аналіз наслідків прийняття закону; пропонувані організаційні заходи тощо. Зіставивши те, що має розкриватися у концепції законопроекту із його структурою, можна зауважити певну невідповідність змістовного та формального. Так, підпункт 4 пункту 18 передбачає, що у концепції законопроекту має розкриватися «зміст конкретних положень законопроекту, тобто, які правила поведінки (відносини) варто встановити (визначити), дозволити або заборонити, та які санкції ввести у випадку порушення закону», в той час як у пункті 19 розділу концепції, де має міститися вказана інформація, не передбачено. І навпаки - підпункт 8 пункту 19 вказує, що у концепції законопроекту повинна містити пропозиції щодо структури законопроекту, у пункті ж 18 про розкриття концепцією такого питання нічого не сказано. На нашу думку, найважливіші блоки завдань майбутнього нормативно-правового акта, що мають відобразитись у проекті його концепції, повинні фіксуватись у відповідних розділах концепції.

Деяко інше бачення компонентів концепції нормативно-правового акта запропоноване у статті 32 проекту Закону України «Про нормативно-правові акти», поданому до Верховної Ради України народним депутатом Ю. Мірошниченком [2]. Зокрема, передбачено, що під час розроблення концепції проекту нормативно-правового акта: проводиться аналіз суспільних відносин та стану їх правового регулювання; визначається можливість врегулювання відповідних суспільних відносин без прийняття нормативно-правового акта; встановлюються причини необхідності та правові підстави розроблення проекту нормативно-правового акта; визначаються цілі проекту нормативно-правового акта, предмет правового регулювання та основні правові механізми реалізації нормативно-правового акта, обґрунтовується їх ефективність; передбачаються результати виконання нормативно-правового акта; визначаються сума коштів і ресурси, необхідні для виконання нормативно-правового акта; здійснюється організаційно-технічне та фінансове забезпечення підготовки проекту нормативно-правового акта. Звичайно, вказана ситуація не надає визначеності такій стадії нормотворення, як розробка концепції проекту нормативно-правового акта.

Якщо створення концепції законопроекту – це лише перший крок до формування проекту нормативно-правового акта (що частково виправдовує вказаний плуралізм), то концепція закону – це уже перший перспективний варіант проекту.

Вона мала б вирізнятися вищим рівнем визначеності та досконалості. Що ж є насправді? Російський вчений Т.В. Кашаніна вважає, що у концепції нормативного акта (складається враження, що автор водночас говорить про концепцію закону і концепцію законопроекту) мають бути відображені: відносини, які буде регулювати законопроект; цілі законопроекту; докази необхідності підготовки і прийняття конкретного закону; співвідношення законопроекту з іншими нормативними актами; структура самого закону; механізм забезпечення його реалізації; наслідки прийняття закону; його реальна ціна [6, с.277]. Така позиція не зовсім відповідає постанові Уряду Російської Федерації "Про затвердження Основних вимог до концепції і розробки проектів федеральних законів" від 2 серпня 2001 р. № 576. Згідно з цим правовим актом у концепції законопроекту чи закону (у різних джерелах під час посилення на вказаний документ використовуються той та інший терміни !!!) мають бути визначені: основна ідея, мета та предмет правового регулювання, коло осіб, на яких поширюється дія закону, їхні нові права і обов'язки; місце цього закону у системі чинного законодавства, вказівку на галузь законодавства, якої він стосується ...; загальна характеристика і оцінка стану правового регулювання відповідних суспільних відносин з додатком аналізу діючих у цій сфері законів та інших нормативно-правових актів, прогалини і суперечності у діючому законодавстві, наявність застарілих норм права та неефективних положень, способи їх усунення; соціально-економічні, політичні, юридичні та інші наслідки реалізації майбутнього закону.

Параграф 69 «Регламенту Кабінету Міністрів України» встановлює, що концепція закону має містити такі розділи: проблема, яка потребує розв'язання; мета і строки реалізації; шляхи і засоби розв'язання проблеми; очікувані результати; обсяг фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів та джерела фінансування. Хоча не можна не зауважити, що такі структурні розділи містяться у схвалених розпорядженнями Кабінету Міністрів України № 1170-р від 16.11.2011р. концепції проекту Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" та №2257-р від 15.12.2010р. концепції проекту Закону України "Про протидію торгівлі людьми" (при цьому простежується певна невідповідність у назвах структурних елементів цих концепцій - якщо у першій останній розділ називається "фінансові, матеріально-технічні і

трудо́ві ресурси", то у другій - "обсяг та джерела фінансування".

Отже, можна констатувати таке: сьогодні на доктринальному та нормативному рівнях відсутня єдність розуміння того, що таке концепція проекту нормативно-правового акта та концепція нормативно-правового акта, які основні характеристики мають бути у них зафіксовані; пропонувані елементи кожної із вказаних концепцій частково дублюються; складається думка про значне ототожнення концепції проекту нормативно-правового акта та концепції нормативно-правового акта, неокресленість критеріїв їх розмежування; загалом не визначено місце концепції проекту нормативно-правового акта чи концепції нормативно-правового акта у нормотворчому процесі (наприклад, стаття 26 проекту Закону України «Про нормативно-правові акти» серед стадій нормотворчого процесу такий етап, як створення концепції проекту нормативно-правового акта, не виокремлює).

Все це звичайно не сприяє ефективності підготовчих дій до розробки проекту нормативно-правового акта та й нормотворчої процедури загалом. Спробуємо висловити низку власних міркувань, які сприятимуть вирішенню наведених проблемних питань.

Концепція виходячи із першорозуміння поняття – це комплекс визначальних базових ідей. Коли йдеться про концепцію проекту нормативно-правового акта, то це ідеї стосовно необхідності, можливості та суспільно-політичної доцільності створення певного нормативно-правового акта. В ідеалі розробка концепції проекту нормативно-правового акта мала би бути перехідним «містком» від планів нормотворчої діяльності (перша стадія нормотворчого процесу відповідно до статті 26 проекту Закону України «Про нормативно-правові акти») до правового моніторингу. Одне із ключових завдань концепції – визначити основні напрями вивчення й аналізу стану тієї сфери суспільних відносин, для правового регулювання якої буде розроблятися проект нормативно-правового акта. Інакше, як можна "моніторити" наявні чи ймовірні правові відносини, знаючи лише предмет правового впливу і не знаючи засадничих завдань, які ставляться перед майбутнім нормативно-правовим актом. Наприклад, аналізувати стан та перспективи розвитку вищої освіти в Україні (з метою прийняття нового закону про вищу освіту) без знання того, чи має зберігатися такий освітньо-кваліфікаційний рівень як спеціаліст.

Концепція проекту нормативно-правового акта - це своєрідне завдання суб'єктам проведення моніторингу, «бланк, який треба заповнити інформаційним даними», після чого він буде переданий розробникам концепції та проекту нормативно-правового акта. Ознайомившись із концепціями проектів нормативно-правових актів, наприклад, згаданих вище концепцій, схвалених Кабінетом Міністрів України, можна зауважити їх загальний, програмний, декларативний, інколи навіть "публіцистичний характер".

Концепції проекту нормативно-правового акта можуть розроблятися суб'єктами, які прямо чи опосередковано пов'язані із нормотворчою діяльністю, передусім, наділені правом нормотворчої пропозиції. Наприклад, Міністерство освіти, науки, молоді та спорту може створити концепцію проекту Закону «Про вищу освіту в Україні». В Україні концепції часто можуть бути результатом намагання певної політичної чи економічної групи за допомогою юридичних засобів задовільнити свої корпоративні інтереси. Свідченням цього, видається, є різні редакції Закону України «Про вибори народних депутатів», в яких періодично змінюються принципи виборчої системи.

Виходячи з наведеного, концепція проекту нормативно-правового акта – це документ, у якому зазначено необхідність, визначено основні завдання, цілі та принципи правового регулювання певної сфери суспільних відносин шляхом прийняття нового нормативно-правового акта. Видається, вона повинна бути основною складовою (можливо навіть формою виразу) нормотворчої пропозиції, оскільки спричиняє до подальших правотворчих дій.

Дещо інші завдання стоять перед концепцією нормативно-правового акта. Вона має розроблятися після подання нормотворчої пропозиції та концепції проекту нормативно-правового акта, проведення моніторингу. Це уже перша стадія підготовки проекту нормативно-правового акта, його розширений план-конспект. Власне цей документ має піддаватись найширшому й всебічному, із залученням громадськості, науковців та практиків, обговоренню. І якщо концепція проекту нормативно-правового акта вирізняються гаслами, декларацією намірів, припущеннями і пропозиціями, значною неформалізованістю термінології (і цікавіша у практичному плані для зацікавлених осіб та спеціалістів), то концепція нормативно-правового акта виокремлюється певною конкретикою у плані нормативного регулювання, наприклад, пропонується структура майбутнього нормативно-правового акта та його

співвідношення з міжнародним та національним правом. Якість розробленої концепції нормативно-правового акта, рівень її обговорення та, відповідно, доопрацювання визначатимуть якість проекту нормативно-правового акта.

Зазначене дозволяє запропонувати таке визначення концепції нормативно-правового акта: - це документ (розширений план проекту нормативно-правового акта), у якому визначено доцільність конкретного в цих умовах правового регулювання суспільних відносин, основні напрями та засоби такого регулювання, очікувані результати, ймовірні затрати та організаційні заходи пов'язані із реалізацією цього нормативно-правового акта. Якщо виокремлення створення концепції проекту нормативно-правового акта як окремої стадії нормотворчого процесу викликає певні сумніви, то розробка концепції нормативно-правового акта має бути самостійним етапом правотворчої діяльності.

Різне змістовне навантаження концепції проекту нормативно-правового акта і концепції нормативно-правового акта впливають на перелік тих елементів (частин, питань, розділів тощо), що ними охоплюються. Структурні складові концепції законопроекту сьогодні достатньо виписані [14]. Розглядаючи їх, можна зауважити, що вони пропонуються у "перемішку" з елементами концепції нормативно-правового акта. Не можна повністю погодитись і з усіма блоками питань, що мають відобразитися в концепції проекту нормативно-правового акта, відповідно до статті 32 згаданого проекту Закону України «Про нормативно-правові акти», наприклад, елементом, передбаченим пунктом 6, «визначення суми коштів і ресурсів, необхідних для виконання нормативно-правового акта». Адаже, як можна визначити вартість впровадження майбутнього нормативно-правового акта, якщо ще не має навіть його проекту? Виокремлені у вказаній статті (аналогічно як і у вище згаданих документах) елементи концепції проекту нормативно-правового акта у такому їх формулюванні, як видається, є елементами концепції нормативно-правового акта.

У концепції проекту нормативно-правового акта, напевно, повинні міститись структурні складові, у яких фіксуються: певна група суспільних відносин, яка потребує вдосконалення правового регулювання та причини такої необхідності; мета, завдання та «політичні цілі» створення нової моделі правового регулювання; можливі шляхи та принципи нового правового впливу на суспільні відносини з метою досягнення бажаних результатів; ймовірна позитивна

значущість створення та майбутньої реалізації нормативно-правового акта.

Можна частково погодитись із пунктом 20 розроблених Центром політико-правових реформ «Методичних рекомендацій», відповідно до якого концепція законопроекту може мати розділи, в яких йдеться про аналіз вітчизняної та зарубіжної правозастосовної практики, результати статистичних, соціологічних, політологічних досліджень; доктринальні позиції вчених юристів. Хоча, видається, правильніше, щоб така інформація містилась у документах, які фіксують результати правового моніторингу, та слугувала разом із концепцією нормативно-правового акта основою для розробки якісного проекту нормативно-правового акта.

Структура концепції нормативно-правового акта має вказувати на: суспільні відносини, які потребують правового регулювання шляхом прийняття нового нормативно-правового акта; рівень їх правової регламентації чинним законодавством; причини прийняття нового нормативно-правового акта (нездатність наявної нормативно-правової бази належним чином регулювати суспільні відносини); мету прийняття нового нормативно-правового акта; предмет правового регулювання та коло суб'єктів, на яких буде поширюватись дія нормативно-правового акта; співвідношення створюваного нормативно-правового акта із міжнародним та національним правом; структура проекту нормативно-правового акта; механізм реалізації нормативно-правового акта; прогнозовані правові, політичні, економічні та інші наслідки реалізації нормативно-правового акта; ймовірні фінансові та інші економічні витрати, необхідні для реалізації нормативно-правового акта; організаційні заходи, необхідні для створення, прийняття та впровадження (корегування чинних правових актів та юридичної практики) нормативно-правового акта.

Порівнюючи елементи концепції проекту нормативно-правового акта та концепції нормативно-правового акта у світлі їх значимості для створення нормативно-правового акта, неважко простежити повне домінування останніх. Тому, якщо говорити про нормативне закріплення їх як стадій нормотворчого процесу в Україні, то це має стосуватися саме створення концепції нормативно-правового акта.

Вагомість формування концепції нормативно-правового акта у правотворчій діяльності спонукає до пошуку чинників, здатних забезпечити її високий рівень. Ці чинники можна умовно поділити на три групи: нормативні, змістовні, організаційні.

Нормативні загалом спрямовані на те, щоб надати концепції певного «правового статусу», забезпечити її перехід від професійно-доктринального напрацювання до юридично-значущого документа. До них необхідно віднести такі, як: нормативне закріплення поняття концепції нормативно-правового акта та переліку питань, що мають бути у ній відображені, визначення місця концепції у нормотворчому процесі («Методичні рекомендації МНС з підготовки та оформлення проектів законів України...»), у яких сьогодні йдеться про концепцію законопроекту, мають відомчий характер). Насамперед це має бути зафіксовано в Законі України «Про нормативно-правові акти»; нормативне визначення кола суб'єктів, які уповноважені чи зобов'язані створювати концепцію нормативно-правового акта; нормативне встановлення «механізму переростання» концепції нормативно-правового акта в проект нормативно-правового акта; «юридичні наслідки» створення концепції нормативно-правового акта для правотворчої діяльності.

Нормативні гарантії мають також підкріплюватись відповідністю концепції закону засадничим для сучасного права принципам верховенства права, конституційності та законності (наприклад, як це передбачено розділом II Методичних рекомендацій МНС).

До змістовних можна віднести такі: використання для розробки концепції досягнень юридичної науки та практики; концепція має відповідати певним вимогам та правилам (чітко відображати волю законодавця, відтворювати існуючі проблеми у певній сфері правового регулювання, вказувати можливі альтернативи правового регулювання тощо) [7, с.92].

Організаційні покликані створити додаткові до нормативних та змістовних належні умови розробки концепції нормативно-правового акта (ім сьогодні основну увагу приділяють науковці). До них належать: концепція нормативно-правового акта має створюватись висококваліфікованими професіоналами; розроблені концепції мають всебічно обговорюватись на різних рівнях – науковцями, практиками, громадськістю; підбір розробників концепції має здійснюватись на конкурсній основі; під час створення декількох нормативно-правових актів, що регулюють одну сферу суспільних відносин, може розроблятися єдина спільна для усіх актів фундаментальна концепція.

Визначальними серед названих факторів розробки високоякісних концепцій нормативно-правових актів, на нашу думку, є саме норматив-

ні. Без них концепція, створена навіть найкращими фахівцями, завжди стоїть перед загрозою залишитися «науковим шедевром» без якихось юридичних наслідків.

Підсумовуючи сказане, видається за можливе прийти до низки **висновків**.

Концепція проекту нормативно-правового акта – це документ, у якому зазначено необхідність, визначено основні завдання, цілі та принципи правового регулювання певної сфери суспільних відносин шляхом прийняття нового нормативно-правового акта.

Концепція нормативно-правового акта: - це документ (розширений план проекту нормативно-правового акта), у якому визначено доцільність конкретного в цих умовах правового регулювання суспільних відносин, основні напрями та засоби такого регулювання, очікувані результати, ймовірні затрати та організаційні заходи, пов'язані із реалізацією такого нормативно-правового акта.

І якщо концепція проекту нормативно-правового акта вирізняється гаслами, декларацією намірів, припущеннями і пропозиціями, значною неформалізованою термінологією (і більш цікава у практичному плані для зацікавлених осіб та спеціалістів), то концепція нормативно-правового акта характеризується певною конкретикою у плані нормативного регулювання, наприклад, пропонується структура майбутнього нормативно-правового акта та його співвідношення з міжнародним та національним правом.

Відповідно до вказаного змістовного навантаження вони мають свою специфічну структуру.

Як стадія нормотворчого процесу, має розглядатися насамперед концепція нормативно-правового акта.

Список літератури

1. Як зазначалось у попередніх публікаціях, серед науковців немає єдиної позиції стосовно того, що таке правотворча технологія і як вона співвідноситься із нормотворчою технікою. Ми підтримуємо думку, що нормотворча технологія – це процес створення уповноваженими суб'єктами нормативно-правових актів.

2. Див., наприклад, статтю 26 проекту Закону «Про нормативно-правові акти», внесеного народним депутатом України Ю. Мірошниченком (реєстр. №7409 від 01.12.2010р.) / [Електронний ресурс]. Режим доступу: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/.../JF5PT00I.html.

3. Див., наприклад, рубрику "законопроекти" в електронній системі інформаційно-правового забезпечення «Ліга:Закон»
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Буцел]. – К.:Перун, 2007. – 1736 с.
5. Юридична енциклопедія. Т.3. / Редколегія: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та інші. - К.: Українська енциклопедія, 2001. – С. 339.
6. Кашанина Т.В. Юридическая техника : учебник / Т.В.Кашанина. - М.: Эксмо, 2007. – 512с.
7. Арзамасов Ю.Г., Наконечный Я.Е. Концепция мониторинга нормативных правовых актов / Ю.Г. Арзамасов, Я.Е. Наконечный. – М.: Юрлитинформ, 2011. – 208 с.
8. Горбань В.С. Понятие, теория и проблемы формирования общей концепции эффективности законодательства / В.С. Горбань. - М.:Юриспунденция, 2009. – 160 с.
9. Куницын А.С. Концепция правозаконности и перспективы совершенствования законодательства РФ // Правотворчество в Российской Федерации: проблемы теории и практики: сборник научных статей / отв. ред. В.М. Сырых, М.А. Занина. – М.: Российская академия правосудия, 2010. – 573 с.
10. Див., наприклад, Концепции развития российского законодательства. – М.: Эксмо, 2010. – 736 с. (Цікаво, що запропоновані у цьому збірнику концепції розвитку різних галузей та інститутів російського законодавства різняться, як за структурою, так і за формою викладу).
11. Електронний ресурс: режим доступу // ww.rbc.ua/.../goskompredprinimatelstva_obnarodoval_kontseptsiyu_projekta_zakona_ob_uproshchennoy_sisteme_nalogo...
12. Див., наприклад, затверджені наказом МНС України № 851 від 10 грудня 2007 р. «Методичні рекомендації з підготовки та оформлення проектів законів України, нормативно-правових актів Президента України, Кабінету Міністрів України, МНС та дотримання правил нормопроектної техніки».
13. Яндекс Словари. Энциклопедический словарь "Конституционное право России" / [Электронный ресурс]: режим доступа // <http://slovari.yandex.ru>
14. Кашанина Т.В. Юридическая техника : учебник / Т.В. Кашанина. - М.: Эксмо, 2007.– С.277.; Москалькова Т.Н., Черников В.В. Нормотворчество: научно-практическое пособие / Т.Н. Москалькова, В.В. Черников. – М.: Проспект, 2011. – С. 224.; Васильева Т.А. Как писать закон / Т.А. Васильева. - М.: Юрайт, 2012. – С. 44 ; Розділ II Затверджених наказом МНС України № 851 від 10 грудня 2007 р. «Методичних рекомендацій з підготовки та оформлення проектів законів України, нормативно-правових актів Президента України, Кабінету Міністрів України, МНС та дотримання правил нормопроектної техніки»; Пункт 19 розроблених Центром політико-правових реформ «Методичних рекомендацій з підготовки та оформлення проектів законів (правила законопроекування)» та інші.

Стаття надійшла до редколегії 13 березня 2012 року.

Рекомендована до опублікування у "Віснику" членом редколегії М.В. Ницифороком.

V. Kosovych

Improvement of doctrinal approaches to the concept of normative legal act

Summary

In this paper the definition of the concept draft of normative legal act and the concept of normative legal act. Determined their structural elements, conducted some separation. Determined the place of the concept draft of normative legal act and the concept of normative legal act in the lawmaking process. Scanned factors which can provide a creation qualitative concept of normative legal act.

Key words: concept draft of normative legal act, the concept of normative legal act, the structural elements of the concept of normative legal act.

B. Kosovych

Усовершенствование доктринальных подходов к концепции нормативно-правового акта

Аннотация

В статье даётся определение концепции проекта нормативно-правового акта и концепции нормативно-правового акта. Определены их структурные элементы, произведено их некоторое размежевание. Указано место концепции проекта нормативно-правового акта и концепции нормативно-правового акта в процессе правотворческой деятельности. Предложены средства, обеспечивающие создание качественной концепции нормативно-правового акта.

Ключевые слова: концепция проекта нормативно-правового акта; концепция нормативно-правового акта; структурные элементы концепции нормативно-правового акта.